

Мајкл Грин

Универзитет у Оксфорду

Одељење за евангелизацију и апологетику у Вајклиф холу

Оксфорд

embgreen@gmail.com

Евангелизација некад и сад – изазови^{*}

Сажетак: Аутор говори о разликама у евангелизацији некада и сада, са критичким освртом на потоњу. Он такође тематизује потребу за променом односа према евангелизацији као начину мисионарске делатности хришћана. У складу с тим, он апострофира пет аспеката који се не могу заобићи при размишљању о делатности евангелизације. То су следећи видови: начин живота, порука, стил живота, метода и сила Духа. Аутор посебно истиче четири момента сваког успешног приступа евангелизацији: свест о суштинској потреби реципијента, усредиштење говора у Исусу Христу, сведочење о двоједном дару од Исуса Христа и довођење слушалаца пред изазов. Он позива на енергичан излазак хришћана у сусрет конкретним људима који суочавају кризу вере, као и онима који немају веру – нарочито у Европи. Како аутор сматра, тиме хришћани остају верни једној од суштинских одлика изворног – и за сва времена обавезивог – начина живота и рада Цркве Исуса Христа.

Кључне речи: евангелизација, сведочење, методи, изворна Црква, свети оци, криза вере, обнова хришћанског начина живота

^{*}Часни каноник др Мајкл Грин (Rev. Canon Dr. Michael Green, 1930–) је угледни англикански теолог и апологета из Оксфорда. Између многих функција које је обављао ваља истаћи следеће: помоћни свештеник при храму Свете Тројице у Истборну (1957–1960), тугор на Лондонском теолошком колеџу (1960–1969), декан Колеџа Светог Јована у Нотингему (1969–1975), ректор храма Светог Олдејта (St Aldate's Church) у Оксфорду као и капелан оксфордског пастирата (1975–1986). Радио је и као почасни каноник у катедрали у Ковентрију (1970–1978). У Канади је вршио дужност професора евангелизације на Рицент колеџу у Ванкуверу (1987–1992). По повратку у Енглеску постављен је за саветника архиепископа Кентерберија и архиепископа Јорка, у склопу прославе спрингбордске декаде евангелизма. Године 1993. Грин је именован за проповедника у Кентерберијској катедрали (Six Preacher of Canterbury Cathedral). Тренутно ради као старији научни истраживач и шеф одељења за евангелизацију и апологетику у Вајклиф холу у Оксфорду (Грин је утемељитељ Оксфордског центра за апологетику, а међу његовим истакнутим ученицима треба истаћи водећег енглеског апологету Алистера Мекграта). Мајкл Грин је написао преко 50 књига везаних за киригматску и евангелизацијску мисију Цркве (његово дело: *Evangelism in the Early Church* [Hodder & Stoughton, London 1970] сматра се модерним класиком у наведеној области). Он се истакао и као професор патрологије. – Дана 10. октобра 2012. професор Грин је одржао предавање на Православном богословском факултету под називом *Евангелизација некад и сад – изазови*. Уз посредовање Самуила Петровског, предавање је одржано у оквиру циклуса трибина *Ми у времену* које организује Актив за научни подмладак и друштвено-културне делатности ПБФ.

Најважнија ствар је то да сам ја само један грешник који много дугује Исусу Христу.

Предмет евангелизације је такав да заслужије огромну пажњу. Ми смо склони да заборавимо да се Црква зачала и развила захваљујући дванаесторици „сељана“ у једном далеком кутку Римске империје. А често сметнемо са ума и то да ће током три стотине следећих година управо њихово учење постати званично вероучење Римске империје. Штавише, то учење је преживело слом те империје и свих империја које су уследиле потом. Али данас – а свакако у Европи – ми више не видимо *ѿај* динамизам: *ѿа-кав* динамизам у нашим Црквама.

Дозволите да укажем на неколико контраста. Први хришћани су евангелизацији давали приоритет. Они су њу стављали на прво место, док су код нас евангелизам и евангелизација у доњем делу списка наших приоритета, ако су уопште и присутни. Први хришћани су улагали изванредне напоре да обзнане истину о томе ко је Исус Христос. А ми смо данас окренути у себе. Тако чинећи сугеришемо да нас се то, на неки начин, уопште ни не тиче. Први хришћани нису били механички потчињени својим надређенима, наиме, властима било које врсте или типа, него је то био један спонтан покрет који је изражавао радост – захваљујући томе што су упознали једно огромно благо које су хтели да поделе са другима. У раној Цркви хришћани су одлазили да нађу и сретну људе тамо где су ти људи живели и радили. Међутим, ми данас имамо тенденцију да све друге људе позивамо да дођу код нас, у наше зграде. У првобитној Цркви једна од њених упечатљивих карактеристика били су управо преображени животи чланова хришћанске заједнице. Док данас између хришћана и оних који то нису готово да и нема разлике или је ту диференцију тешко уочити.

Дакле: како су рани хришћани успели у *ѿо*ме?

Желим да укажем на (1) њихов начин *живоѿа*, на (2) њихову *ѿоруку*, на (3) њихов животни *сѿи*л, на (4) њихов *меѿод* и на (5) њихову *силу*.

Да почнемо са животима које су живели. Они су били нови људи. То је био утисак који су остављали на први поглед. Они су толико били одушевљени благом вешћу да су други људи напросто мислили да су хришћани „пијани“. Сетимо се само Јована – сина грома, који је постао апостол љубави. Сетимо се само Петра, који је осцилирао: био час горе час доле, како нам сведоче јеванђеља, а погледајте, управо он ће постати стена на којој ће Господ утврдити своју Цркву.

Видећете да светоотачки писци и патролози такође уочавају и истичу ту промену о којој говорим. Ево, да чујемо шта каже Јустин Мученик: „Ми који смо се раније радовали блуду, сада грлимо само девство. Ми који смо раније изнад свега вредновали новац и посед, сада све своје делимо са дру-

гима. Ми који смо раније мрзели једни друге и који смо ратовали једни против других, сада љубимо припаднике других племена. Ми живимо са-подобно животу Христовом, тако да би и други могли њему да приђу“.

Ето, ту се налази веза између њиховог начина живота и ширења Јеванђеља у другом веку.

А ево и упозорења од Климента. Он опомиње против неодговорног и грубог понашања које ће учинити Јеванђеље несхватљивим, непријемчивим, неприхватљивим и неистинитим: „Јер када пагани са наших уста чују славу благих вести, она њих испуњава чуђењем. Али када наша дела нису достојна речи које изговарамо, онда они кажу: ‘све је то прича, мит, илузија и обмана’“.

Дакле, начин живота тих првих хришћана заиста јесте био истакнут по себи: тај живот се истицао као такав. Али исто важи и за њихову радост: пронашли су благо и пожелели су да га деле. Међутим, бојим се да њихов осећај радосног открића у данашњој Цркви болно изостаје.

Ја сам био предстојатељ цркве у Оксфорду у којој смо, током једне године, имали прилику да видимо по две стотине студената који постају хришћани. Али, оно што је те људе највише импресионирао био је начин живота оних који су били чланови црквене заједнице те оксфордске цркве. А једна ствар у њиховом стилу или начину живота, која је те студенте нарочито импресионирала, била је храброст тих хришћана у ситуацијама када су били прогањани.

Сетимо се само Павла и Силе како обитавају у оном филипљанском затвору док у њихова леђа удара шиба, а они – упркос томе – певају химне током ноћи. Сетимо се Стефана, како се моли клечећи док га камење удара по лицу и убија. Он се притом моли својем Господу за спасење оних који га прогоне и у том тренутку усмрћују. Постоји и једна дивна прича коју нам преноси Климент Александријски. То је наратив о томе да је Јакова ухапсио Ирод Агрипа и потом привео суду. Надаље, човек који га је издао Јакова до те мере је био импресиониран држањем апостола током суђења, да је и он такође постао хришћанин. И одведен је на губилиште заједно са Јаковом којег је претходно издао. На путу ка губилишту он је замолио Јакова да му опрости. А Јаков му је казао: „Мир ти“ и потом га је целивао. Обојица су погубљени заједно.

То је животни стил првих хришћана! У то време то сте могли да нађете свуда: добили су поруку о васкрслем Исусу и желели су да о њој сведоче и да је са другима деле. Сви они – апостоли, рибари, интелектуалци, богослови... сви они сматрали су да је то њихов посао.

Чујмо епископа какав је био Игнатије како пише Поликарпу: „Иди напред у својем животу и све људе позивај да буду спасени“; или Иринеја

како се извињава на почетку списа *Пројив Јереси*, сматрајући да је његов грчки помало неувежбан и да га је мало заборавио – али, разлог томе што је његов грчки „захрђао“ јесте тај што је он проповедао келтским народима међу којима је живео у галској средини. Помислимо на интелектуалце: рецимо, људи попут Јустина би стајали испред јавних терми и тамо би проповедали. Сетимо се Пантенија, који је мисионарио на Истоку и који је по повратку из мисије основао први хришћански универзитет у Александрији.

Али, највећим делом то су били обични хришћани који су ширили благу вест: сведоци попут галске мученице Пландине или аристократкиње Перпетуе. Ти људи имали су огроман утицај из разлога што су били спремни да жртвују *све* за Исуса. Велики немачки теолог, Харнак, то исказује на овај начин: „Велика мисија Цркве остварена је путем и помоћу неформалних мисионара“.

Толико о животном стилу који је подупирао поруку тих првих хришћана. И нама је *то* потребно!

А шта да кажемо о њиховој поруци? Први хришћани били су напросно електрифицирани васкрсењем. Ако је Исус устао из мртвих, онда је Он истину Син Божији. Тим је смрт као таква добила смртну пресуду: терет греха однесен је заувек, и то са плећа свих: будућност верних је осигурана. И та порука пзавладала је животима широм империје. За тридесет година она је стигла у све главне градове империје.

Шта је било срце онога што су они говорили? Ако анализирамо те проповеди у *Делима айосћолским*, онда ћемо тамо пронаћи четири важне ствари:

Прво, они су разлучивали и увиђали *йойребу* људи којима су се обраћали. Рецимо, то може бити разгнењена гомила, или, то може бити римски гувернатор или неки високо рангирани етиопски званичник, али, то могу бити и интелектуалци и учењаци Атине. Они су своја обраћања увек обликовали тако да изазову праву резонанцију и одјек у ушима и душама њихових слушалаца. То је лекција за нас.

Друго, они су обзнањивали *личносћ*. Не неку религију, не неку службу, већ једну конкретну личност. Нећемо пронаћи да говоре о закону, о Цркви, о моралу па ни о времену. Говорили су о Исусу. Он је био средиште онога што су проповедали: Исус Оваплоћени: Исус распети: Исус васкрсли: Исус праведни цар васељене: Исус долазећи судија. Исус је стварно био срце онога што су проповедали. А то је у упечатљивом контрасту према ономе што имамо данас да чујемо са многих проповедаоница. А ово се у Цркви наставило... Макарије Египатски сачинио је своје духовне омилије у четвртом веку, и говорио је о томе како је Исус

срео крвоточиву жену, и како Исус исцељује слепе људе... Он је то пренео на своје слушаоце. И казивао им је: „Она оболела жена потрошила је све што је имала на оне који су проповедали да ће је исцелити а нису могли. Она је онда пришла Господу, ухватила се за крај његовог руха и беше исцељена“. И Макарије наглашава ту потребу, односно пример, да се одазовемо Христу. Да она болесна жена није пришла Господу не би нашла исцељење. Дакле, ако не приђете Господу сопственом слободном вољом, нећете наћи лека. Невероватне ствари! Они су се дакле усредсредили на Исуса.

Треће, они су нудили дар: један *дар*. Када дођу у Цркву људи обично и углавном не сматрају и не очекују то да им се заправо нуди један дар. Али ти први хришћани су наглашавали тај двоједан дар којим Господ жели да нас све дарује. Наиме, дар опроштења грехова свима који су ради да се покају и дар Његовог Светог Духа, који ће ући у њихове животе како би их преобразио. И немојмо никада заборавити да се у хришћанству пре свега ради о дару Божијем. Када бисмо се више усредсређивали на то, мислим да бисмо видели далеко више промене у животима оних којима се обраћамо, који нас слушају.

Према томе, хришћани су разлучивали и увиђали једну темељну потребу: проповедали су једну личност и носили су један дар.

И ево четврте ствари: они су собом увек доносили *изазов*. И Исус је радио то исто. „Дођи!“, „Пођи за мном!“. И људи су напуштали свој стари живот и следовали њему. Не видим много тога у данашњем проповедању. Отуд људи мисле како немају богзнашта да „раде“ осим да по навици одлазе у Цркву. Никада не бивају изазвани да овај свој живот предају Господу који је свој живот предао за њих.

Али, ако посматрате оце Цркве, видећете да они нису правили нашу грешку. Климент у *Проћрејџику* има ово да нам каже: „Верујте Њему који је Бог и човек, верујте Њему који је страдао и умро вас ради, тражите и наћи ћете награду вечног живота у Њему. Гле, пред вас сам ставио живот и смрт: одаберите живот“.

Сада ћу пред вас поставити ту схему, те четири нити проповедања ране Цркве:

1. Увидите потребу оних са којима говорите.
2. Учините Исуса средиштем вашег проповедања.
3. Помозите људима да схвате да им Бог нуди „чист папир“ у односу на прошлост, као и моћ свога Светог Духа.
4. И благо али чврсто охрабрујте их изазовом да реагују.

Мислим да ћу ући у још само једну област из разлога временског ограничења, али морам нешто да кажем о *методима* тих првих хришћана, јер много тога имају да нас науче.

Они су очекивали да сваки члан Цркве буде сведок. Али сведок не проповеда. Сведок каже: „Ја сам пронашао, то је стварно у моме животу!“.

И ако би Православна Црква охрабрила све људе у овој земљи да *кажу* шта заиста значи Исус у њиховим животима – то би изазвало значајне позитивне промене.

Ево још једна ствар коју су рани хришћани радили, а из које можемо доста тога да научимо. Они су одржавали мноштво скупова у *домовима* људи. *Дела айосћолска* јасно о томе сведоче, а и *Посланица Римљанима* (16. глава) говори нам о многим таквим скуповима.

Дом је тако чудесно место из разлога што је тако непосредан и опуштен. Ту је људима лако да ту поставе питање. Православна Црква је благословила настанак једне изванредне организације која се зове „Алфа курс“¹. Та организација је тако утемељена да помаже људима да пронађу веру у контексту *дома*. Тај курс постоји и на српском језику. То су кратке двадесетоминутне беседе – говори који уводе у расправу, и то у дому где је пре тога нешто изнесено да се поједе и попије. И током неколико недеља таквог деловања људи долазе у Цркву и постају хришћани.

То бих вам препоручио свим својим срцем.

Ево још једног метода којим су се хришћани користили. Они су волели да расправљају о хришћанској вери на „неутралном“ терену. Као пример узмимо изнајмљену кућу Павла у Риму... Мислим да поново треба да задобијемо самопоуздање која нас води томе да тако и ми чинимо, да расправљамо о вери на неутралном терену изван искључиво официјалних оквира. – Прошле ноћи сам говорио у једном кафеу у Новом Саду: место је било препуно људи, неки су стајали у позадини. А тема је била следећа: *Да ли је нужно бити айшеисћа*. Било је расправе и дебате, врло топла атмосфера, срдачна. И на крају свега неки људи су прихватили да узму листић о

¹ „Алфа курс“ је алат за евангелизацију и учеништво који је развила Англиканска црква (конкретно: Ники Гамбел [Nicky Gumbel] и други укључени у рад цркве Свете Тројице у Бромптону у Лондону). Курс је првобитно осмишљен за локалну цркву и контекст, али је убрзо прилагођен нехришћанима, односно онима који у цркву не долазе. Пројекат је отпочет са двадесетак курсева регистрованих у Уједињеном Краљевству, да би се развио у 35 000 курсева у 163 земље света. До сада је 13. милиона људи похађало и завршило курс, упознајући се са основама хришћанске вере. Што се Православне цркве тиче, курс су прихватиле Руска православна црква, Бугарска православна црква, Румунска православна црква и друге православне заједнице. У најкраћем, метод рада је следећи: после посебног тематског предавања и обода у изабраном дому, домаћини уз једног помоћника – хришћанина разговарају у групама о покренутим питањима, и то са онима који су на скупу присутни: пре свега са онима који нису хришћани (или су то само формално) – Прим. Б.Л.

томе како започети хришћански живот. И слушао сам једног атеисту који је током два сата расправљао са водитељем тог програма, о томе како се води хришћански живот.

Не можемо остати искључиво унутар црквених зграда, и поћи изван, тамо где људи стварно јесу. А ви ћете најбоље знати како је то могуће урадити у вашем контексту. А то се мора урадити, нарочито ако хоћемо да адресујемо проблем опадања вере у Европи. Наиме, на свим другим континентима хришћанска вера расте, међутим, у Европи то није случај.

Морамо преокренути ту тенденцију силом Светога Духа.

Један од начина на који то можемо да учинимо јесте да напустимо наше *безбедне зидове* и одемо тамо где се о вери може расправљати.

Последњи метод који ћу поменути – премда их има још, и то много више – јесте тај да лично ви неке непосредно говорите о томе како се може почети хришћански живот у Цркви. То ћете пронаћи у случају евангелисте Филипа, који је у *Делима айосѿолским* (8. глава) управо тако приступио оном етиопском евнуху; или ћете видети оног старог човека у пољима који Јустина приводи вери; или ћете угледати Јустина како Татијана приводи Христу. Видећете како неименовани свештеник приводи Кипријана Христу. Тај „један на један“ разговор најбољи је од свих метода, јер се у том случају можете директно суочити са приговорима које та личност има да изнесе. А можете им притом показати да је Христос умро за њих, да за њих живи и да са њима жели да се односи.

Ех, нема времена за више.

Никада немојмо заборавити да се све то никада не може постићи искључиво преко људског чиниоца. Бог је евангелиста по превасходству! И у својој доброты Он нам допушта да суделујемо у његовом величанственом испушитељском делу.

Стога моја нада и молитва за вас јесте ова: да ћете постати следбеници отаца Цркве: да ћете постати следбеници првих хришћана из Новог завета: да ћете видети потребу многих људи унаоколо у овој земљи: да ћете употребити своју уобразиљу и довитљивост како бисте докучили начине на које ћете то урадити: да ћете се молити за то да Господ приведе те људе себи, и да они тада могу бити приведени у породицу Цркве: да буду крштени и храњени ехаристијом и да се потом развију у учинковите и делатне хришћане.

То је наш позив.

Не дозволимо да подбацимо.

Не дозволимо да не успемо.

Амин.

Summary: In his speech the author addresses the differences between evangelisation past and present, with a critical view towards the latter. He thematizes the need for a change in attitude regarding evangelisation as a way of missionary activity of Christians. In accordance with that, he then underlines five aspects which cannot be omitted when reflecting on the essentials of the of evangelisation. These are the following (viz the carriers of the evangelisation process): way of life, message voiced, fundamental needs of others, lifestyle, method and finally the power of the Spirit. The speaker gives special attention to four instances of any successful evangelisation in action: awareness of the essential needs of the given recipients, grounding one's narrative in Jesus Christ, giving witness to the gift from Jesus, and: extending a challenge to the listeners of the evangelical message. Lastly, he calls Christians to make an energetic and decisive step forward—and outward—so that they might be able to meet concrete people struggling with the crisis of faith, or those who have no faith at all – particularly in the European context. In principle, the speaker is convinced that by doing so, Christians remain faithful to one of the primordial characteristics of the way of life and work of the Church of Jesus Christ.

Key words: evangelisation, witness, method, primordial Church, holy fathers, crisis of faith, renewal of the Christian way of life

Примљено: 10.10.2012.

Прихваћено: 10.10.2012.

Са енглеској њервео Бојдан Лубардић

(са аудио зајиса њранскрибовао Александар Срејић)